

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2014

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 19 Μαΐου 2014
8.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη. Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(μονάδες 20)

Στην Επιστήμη, και πιο συγκεκριμένα στους κλάδους της εφαρμοσμένης επιστήμης, οφείλεται το θαύμα του υλικού πολιτισμού, που θαμπώνει εκτυφλωτικά την εποχή μας. Στα πορίσματα που προκύπτουν από αυτούς τους κλάδους, βασίστηκαν τα διαχρονικά θετικά επιτεύγματα, τα οποία οριοθετούν την πορεία του ανθρώπου πάνω στη γη. Για να θυμηθούμε μερικά από αυτά, αξίζει να αναφέρουμε ότι οι συνθήκες διαβίωσης βελτιώθηκαν, πολλές από τις ασθένειες που αποτελούσαν μάλιστα για την ανθρωπότητα εξαφανίστηκαν, μέσα στα εκατό τελευταία χρόνια το προσδόκιμο επιβίωσης του ανθρώπου διπλασιάστηκε, τα βήματά του έφτασαν στο φεγγάρι, γεννήθηκαν τα μαγικά πλήκτρα των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και των μέσων επικοινωνίας, έσπασε ο κώδικας του γενετικού χάρτη του κυττάρου και οι μεταμοσχεύσεις οργάνων έγιναν καθημερινή ιατρική πράξη.

Την ίδια στιγμή που τα θαυμαστά αυτά επιτεύγματα δικαιώνουν τον ρόλο της επιστήμης, η αποστολή της παραμένει υπό αίρεση. Διότι η αποστολή της επιστήμης δεν θα έπρεπε να είναι άλλη από το να διευκολύνει τον άνθρωπο στο να γίνεται, όχι μόνο πιο ευτυχής, αλλά και κ α λ ύ τ ε ρ ο ς. Στο να προχωράει, δηλαδή, προς την κατάκτηση μιας επίγειας ζωής με κύριο συστατικό την α ν θ ρ ω π ο σ ύ ν η ως ουσιαστική ποιότητα ψυχής.

Ωστόσο, κανείς δεν μπορεί πια να αμφισβητήσει το γεγονός ότι, συγχρόνως με τα τόσο θετικά αυτά επιτεύγματα, μερικά από τα ευρήματα που προέκυψαν από την πρόοδο της Επιστήμης εφαρμόστηκαν με τρόπο ολέθριο, τόσο σε ό,τι αφορά την ίδια την ανθρώπινη ζωή, όσο και σχετικά με το περιβάλλον,

μέσα στο οποίο ζει ο άνθρωπος. Και ίσως, δεν είναι καθόλου υπερβολική η άποψη ότι ο σύγχρονος άνθρωπος, έχει παραδοθεί σε μια τυραννική και τραγική, συγχρόνως, αντινομία. Δημιουργεί για να καταστρέφει.

Βιώνοντας την ισχύ του μυαλού του, απεμπόλησε την πνευματικότητά του, έπαψε να ακούει τη φωνή της ψυχής του και κατέληξε να γίνει ένα αντικείμενο, δηλαδή ένα σώμα, δέσμιο των υλικών του απαιτήσεων και των αντίστοιχων αγαθών. Καταστρέφει το περιβάλλον του, θεωρεί τον εαυτό του το κέντρο του κόσμου και ασχολείται αποκλειστικά με τις προσωπικές του επιθυμίες. Υποταγμένος στο μεθύσι του κέρδους, αγνοεί ή και εκμεταλλεύεται τους συνανθρώπους του και αυτοκαταδικάζεται σε μια ζοφερή μοναξιά και αποξένωση.

Είναι, επομένως, ολοφάνερο ότι, ενώ οι επιστήμονες κατάφεραν να απαντήσουν σε χιλιάδες εκατομμύρια «πώς», ξέχασαν ή αγνόησαν εντελώς το δεύτερο προαιώνιο και θεμελιακό ερώτημα του ανθρώπου, το «γιατί». Αυτό, όμως, το ερώτημα, δεν έπαψε να παραμένει αμετακίνητο, εκεί στο μυχό της ψυχής του ανθρώπου και ν' ακούγεται απρόσκλητο σε μια νύχτα αγρύπνιας ή σε μια ώρα πόνου, σαν παράπονο μικρού παιδιού που έχασε το χέρι της μάνας ανάμεσα στο άγνωστο πλήθος.

Από τα βάθη των αιώνων, γίνεται συγκλονιστικά επίκαιρο το απόφθεγμα του Πρωταγόρα «Πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος». Η Επιστήμη προχωρεί, αλλά και γίνεται εφαρμόσιμη από τον άνθρωπο-επιστήμονα. Επομένως, δικός του ήταν πάντα και θα είναι, από δω και πέρα, όλο και πιο επιτακτικός, ο μεγάλος ρόλος, δική του και η τεράστια ευθύνη, στο να σεβαστεί, κατά την εφαρμογή των γνώσεων και των αποκαλύψεών του, τους ηθικούς κανόνες. Η συνείδησή του θα απαντήσει στην π ρ ό κ λ η σ η και η δ ο κ ι μ α σ ί α του θα είναι στο να επανατοποθετήσει τον Άνθρωπο – τον συν-άνθρωπο – στο κέντρο των προσπαθειών του. Να νοιαστεί για την ουσιαστική ποιότητα της «όλης ζωής» του, του εξωτερικού και εσωτερικού του κόσμου. Να απαντήσει δηλαδή στο δίλημμα: Η επιστήμη για την επιστήμη ή για τον άνθρωπο; Η επιστήμη για χρήμα και εξουσία ή για προσφορά; Η επιστήμη στην υπηρεσία των ισχυρών και αδίστακτων ή του ανθρωπισμού και της αλληλεγγύης;

Μερόπη Ν. Σπυροπούλου, «Η πρόκληση και η δοκιμασία για τους επιστήμονες του 21^{ου} αιώνα», (διασκευή)

Ευθύνη, 451 (Ιούλιος 2009)

Ερωτήσεις:

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου σε 130-150 λέξεις. **(μονάδες 8)**

A2. (α) Να αναφέρετε τρία (3) θετικά επιτεύγματα της επιστήμης που σημειώνει η συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου .

(μονάδες 3)

(β) «...ο σύγχρονος άνθρωπος, έχει παραδοθεί σε μια τυραννική και τραγική, συγχρόνως, αντινομία. Δημιουργεί για να καταστρέφει».

Να αναπτύξετε σε 60-80 λέξεις την παραπάνω θέση.

(μονάδες 3)

A3. (α) Ποιον τρόπο και ποιο μέσο πειθούς χρησιμοποιεί η συγγραφέας στο τέλος της πέμπτης παραγράφου; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένο απόσπασμα της παραγράφου.

(μονάδες 3)

(β) Αφού εντοπίσετε και καταγράψετε τη θεματική περίοδο της δεύτερης παραγράφου, να εξηγήσετε με ποιον τρόπο αναπτύσσεται αυτή στη συνέχεια.

(μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ

(μονάδες 10)

B1. Να ξαναγράψετε τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες **συνώνυμες** τους, διατηρώντας το γραμματικό και συντακτικό τους τύπο, έτσι ώστε **να μην αλλάξει το νόημα** των προτάσεων αυτών.

- [...] μερικά από τα ευρήματα που προέκυψαν από την πρόοδο της Επιστήμης εφαρμόστηκαν με τρόπο ολέθριο [...]
- Βιώνοντας την ισχύ του μυαλού του, απεμπόλησε την πνευματικότητά του [...]
- Υποταγμένος στο μεθύσι του κέρδους, αγνοεί ή και εκμεταλλεύεται τους συνανθρώπους του [...]

(μονάδες 3)

B2. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους.

- σύγχρονος

- ασθένειες
- οριοθετούν

(μονάδες 3)

B3. Να γράψετε **α) ένα παράγωγο ουσιαστικό** και **β) ένα παράγωγο επίθετο** για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα.

- να αμφισβητήσει
- εκμεταλλεύεται
- βελτιώθηκαν
- εφαρμόστηκαν

(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(μονάδες 40)

«Ο άνθρωπος-επιστήμονας καλείται να απαντήσει στο δίλημμα: Η επιστήμη για την επιστήμη ή για τον άνθρωπο; Η επιστήμη για το χρήμα και εξουσία ή για προσφορά; Η επιστήμη στην υπηρεσία των ισχυρών και αδίστακτων ή του ανθρωπισμού και της αλληλεγγύης;»

Σε άρθρο σου που θα δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σου, με αφιέρωμα στο θέμα «Επιστήμη και Ηθική», να σχολιάσεις με συντομία τα παραπάνω **ερωτήματα** και στη συνέχεια να αναφέρεις **τρεις παράγοντες** και να εξηγήσεις **πώς** αυτοί θα μπορούσαν να συμβάλουν, ώστε να αποκτήσει η επιστήμη τον πραγματικό της ρόλο, ξαναβάζοντας τον άνθρωπο στο κέντρο των αναζητήσεών της.

(450-500 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε **όλες** τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Δ1. Ι. Οδυσσέας Ελύτης, *Άξιον Εστί*, «Τα Πάθη»

Β΄

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μού έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.

Εκεί σπάρτοι και πέρκες
 ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
 όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
 με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
 Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
 θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
 και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
 σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
 ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι!
 Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
 τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
 κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέστη
 με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

Ερώτηση:

(α) Στο πιο πάνω ποίημα, να εντοπίσετε και να εξηγήσετε πέντε (5) συνολικά σημεία που αναφέρονται στην ελληνική φύση, την ιστορία, την πολιτιστική, την πνευματική και τη θρησκευτική παράδοση του ελληνισμού, με τα οποία ο

ποιητής αναδεικνύει τη γλώσσα ως καθοριστικό παράγοντα της ελληνικής του ταυτότητας.

(μονάδες 10)

(β) Να εντοπίσετε μέσα σε στίχους του ποιήματος και στη συνέχεια να καταγράψετε μια παρήχηση και μια οσφρητική εικόνα και να εξηγήσετε το ρόλο που διαδραματίζουν μέσα στο ποίημα.

(μονάδες 3)

Δ2. Γιάννης Ρίτσος, «Αποχαιρετισμός»

[...]

Κι έλεγα μέσα μου: δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς στην τσέπη, μήτε το ψωμί και το φιλί, - δε φτάνει.

Ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του.

Κι έλεγα πάλι που ο άνθρωπος αρχίζει από την έγνοια του για το ψωμί

Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του,

από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,

απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας, στο ξεσκλάβωμα του κόσμου,

ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα τον ουρανό,

ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του,

ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο. Έτσι άφησα σ'

ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο βουνό. [...]

Ερώτηση:

Να αναλύσετε την πορεία του ήρωα προς την ελευθερία, έτσι όπως παρουσιάζεται κλιμακωτά στο πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 9)

Δ3. Ι. Δημήτρης Χατζής, Το Διπλό Βιβλίο

ΤΟ ΞΥΛΑΔΙΚΟ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

[...] Δεν είχαμε ωστόσο κανένα παράπονο. Ένα πεντακοσιάρικο έπαιρνε ο Μάστορας, διακόσια τη μέρα μου δίναν και μένα. Με τ' ανίψια δεν ξέρω πώς τα κανόνιζαν. Διακόσια τη μέρα... Τό 'ξερα βέβαια πως μέσα σ' αυτά δεν ήταν μονάχα ο κόπος μου πληρωμένος, ήταν αγορασμένη κι η σιωπή μου. Δεν ήμασταν πια το φτωχό μαραγκούδικο με τα καφάσια και κάποτε τα κιβούρια

μας – μια μικρή συμμορία κανονικοί λωποδύτες είχαμε γίνει. Ντρεπόμουνα καμιά φορά που σκεφτόμουν – έτσι την άρχισα εγώ τη ζωή μου, έτσι την πήγαινα. Ποια ζωή μου; – ξανασκεφτόμουν ύστερα. Εκείνα τα διακόσια τη μέρα ήταν εμένα η ζωή μου. Κι ήταν και των άλλων των δυο στο χωριό. Όπως και να το πεις βολικά μας έρχεται κάποτε να τους έχουμε: Δικαιολογία ή πρόφαση. [...]

II. Μάριος Χάκκας, *Το ψαράκι της γυάλας*

[...] Γιατί λοιπόν να μην κάνει κι ο ίδιος αυτή τη μικρή προσαρμογή, πάντα θα περπατούσε παράταιρα; Ένα τίποτε είναι η αποδοχή της κατάστασης κι έπειτα γυρίζεις στο σπίτι σου. Βέβαια μπορεί εκεί να μην τον περίμενε μια γυναίκα με το νυχτικό, ένας μπατζανάκης, οι γείτονες να κάνουν παρέα, όμως είχε εκείνο το ψαράκι στη γυάλα, και ποιος θα του αλλάζει το νερό; Είναι μια ζωούλα κι αυτό, έχει ευθύνη. Το φαντάζονταν να κόβει βόλτες στο στενό χώρο της γυάλας. Έκανε όλο χάρη κινήσεις, δείχνοντας τη χρυσή του κοιλιά, πότε τα πλαϊνά του περύγια. Το στόμα του ανοιγόκλεινε ρυθμικά. Και ξαφνικά η αναπνοή του γινότανε γρήγορη, ασφυκτιούσε. Τώρα σπαρτάραγε, πνίγονταν, έπεφτε μολύβι το σώμα του στον πάτο της γυάλας.

Έβαλε το μαντίλι απ' την κωλότσεπη και σφούγγισε το ιδρωμένο του μέτωπο. «Δε γίνεται» σκέφτηκε, «πρέπει να πάω». Έπρεπε να νοιαστεί το ψαράκι. Το μόνο που μπορούσε να κάνει αυτή την κρίσιμη μέρα ήταν ν' αλλάξει στο ψάρι νερό. Για τ' άλλα τα σοβαρά και μεγάλα, δεν είχε δύναμη. [...]

Ερώτηση:

Ποια κοινή στάση τηρούν οι ήρωες στη συγκεκριμένη στιγμή της ζωής τους, και πώς την δικαιολογεί ο καθένας τους;

Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα αποσπάσματα.

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ